

ВИКЛАДАЧ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Рідель Т.М., Сумський національний аграрний університет, канд.пед.наук, ст.викладач кафедри іноземних мов, ID ORCID 0000-0002-6980-7975

Практичне володіння іноземною мовою є незаперечною перевагою будь-якого фахівця. Однак, не дивлячись на це, студенти нелінгвістичних спеціальностей не розглядають його як необхідний до вивчення предмет, вважаючи, що іноземна мова не знадобиться їм у професійній діяльності. Вивчення іноземної мови, без сумніву, справа важка і вимагає докладання певних зусиль при оволодінні нею. Досвід показує, що студенти, в більшості випадків, розглядають мови як важкий і нудний предмет. І це як раз ті дві точки, на які можуть вплинути викладачі. Формування інтересу до навчальної діяльності залежить від змісту і організації педагогічних умов навчальної діяльності студентів. Але діяльність повинна бути організована педагогічно і психологічно так, щоб постійно викликати і підтримувати мотивацію, переживати її та керувати нею. Мотивація за О.М. Леонтьєвим «мотор діяльності» [1]. Мотивація, на думку студентів Гарварда, це: «Якщо ти зараз заснеш, то тобі, звичайно, присниться твоя мрія. Якщо ж ти замість сну вибереш навчання, то ти втілиш свою мрію в життя». Студенти, які не мотивовані, не будуть ефективно вчитися. Вони не будуть запам'ятовувати інформацію, вони будуть пасивні і деякі з них можуть навіть стати дезорганізаторами. Найкращі уроки, книги і матеріали в світі не змусять студентів бажати навчання і бути готовими наполегливо працювати, якщо вони не мотивовані [2]. Саме педагогічна майстерність викладача і його ставлення до студентів як до соціально зрілих особистостей може сформувати у студентів стійкий інтерес до предмету і створити умови для формування мотивації до вивчення іноземної мови. І навпаки, занижені вимоги викладача до студентів не дозволяють розвиватися здібностям, самостійності, відповідальності та ініціативності.

Згідно психологічним дослідженням мотивації при навчанні іноземної мови зусилля викладачів (зовнішні) повинні бути спрямовані на розвиток внутрішньої мотивації студентів, яка виходить з самої діяльності і володіє найбільшою спонукальною силою. Без особистої мотивації студентів викладач не в змозі спонукати студентів вивчати мову. Умовою для створення зовнішньої мотивації є створення викладачем ситуації успішності. Студент може бути мотивований задоволенням від самого процесу навчання, бажанням спілкуватися з носієм мови. Вважається, що такі студенти найбільш активні в аудиторії. Дуже важливо при цьому, щоб викладач заохочував таких студентів. Викладач повинен довести студентам, що без знання іноземної мови вони не зможуть в майбутньому зробити блискучу кар'єру і влитися в єдиний соціокультурний простір. У навчанні іноземних мов в нелінгвістичних ВНЗ повинні взаємодіяти наступні складові:

- той, кого навчають, і як він опановує іншомовними знаннями, вміннями і навичками: які мотиви спонукають його до діяльності;
 - викладач і як він навчає, керуючись методичними принципами, використовуючи методи, прийоми, засоби та форми навчання;
 - сам предмет «іноземна мова» - тобто мовні і мовленнєві одиниці, які повинні бути введені в пам'ять студентів, а, отже, змістовні особливості учбової мотивації повинні визначаються наступними факторами: [4]
- освітньою системою,
 - освітньою установою,
 - організацією навчального процесу,
 - специфікою навчального предмета,
 - суб'єктивними особливостями педагога.

Щоб викладачеві успішно підвищувати мотивацію необхідно пам'ятати, що з теорією мотивації тісно пов'язана теорія потреб. А. Маслоу, відомий американський психолог, розділяє всі потреби на 5 основних рівнів: [3] на першому рівні знаходяться – фізіологічні, на другому – потреба в безпеці, на третьому – потреба в любові і прихильності, на четвертому – потреба в повазі, на

п'ятому – потреба в самоактуалізації. Теорію А. Маслоу проаналізував Р. Кеган, професор Гарварду, який займається психологією розвитку. Він виділив 6 ступенів розвитку студентів. Зупинимось лише на трьох з них: нульовий, імперіальний і інтерперсональний, тому, що тільки на цих трьох рівнях викладач відіграє істотну роль. Відповідно до теорії Р. Кеган, [5] на нульовій стадії індивіди оперують на рівні сенсомоторних рефлексів, а, отже, мало ймовірно, що студенти не будуть знаходитися на даній стадії довго. Але саме на цій стадії особистість викладача повинна стати вирішальним фактором зовнішньої мотивації. Особистісні характеристики викладача, його методична грамотність, орієнтованість в тій спеціальності, яку отримують студенти, усвідомлення викладачем тих цілей, які ставлять перед собою студенти, комунікабельність, відкритість, емпатичність, креативність в організації навчального процесу, емоційна насиченість занять, система в пред'явленні матеріалу, система контролю і навіть зовнішній вигляд створюють передумови для підвищення мотивації до вивчення мови.

На другій стадії потреб, яка називається імперіальною, студенти мотивовані результатами власної діяльності, її оцінкою викладачем. На цьому етапі викладачеві важливо підтримати студентів. Кожен студент, як просунутий, так і той, який знаходиться на початковому етапі навчання, повинен отримати оцінку своєї діяльності. Ця оцінка не повинна бути просто цифрою, це детальний перелік того, наскільки студент просунувся щодо його початкового рівня з початку роботи над мовою у ВНЗ.

На третій – інтерперсональній – стадії студентами рухає бажання підвищити свій авторитет серед одногрупників, а також вони відчують необхідність у визнанні. Викладач і на цьому етапі може сприяти зміцненню авторитету і підвищити самооцінку студента. Лише заохочення студента-початківця може підвищити мотивацію на тривалий період часу, але це за умови, що особистість викладача для нього щось означає, якщо студент поважає його і намагається наслідувати його. В руках грамотного викладача і осуд може стати інструментом підвищення мотивації. Досить багато студентів, які дуже ревно

ставляться до завойованих позицій. У цьому випадку на перший план виходять особистісні мотиви: мотиви оцінки, успіху (коли студенти виконують роботу заради оцінки, похвали), самоствердження, благополуччя. Добре знаючи особливості потреб студентів і визначивши, на якому рівні знаходиться студент, викладач має можливість підібрати відповідні педагогічні засоби, за допомогою яких можливий успішний розвиток студента і, відповідно до точки зору Р. Кеган, перехід студента з однієї стадії на іншу, більш високу. В результаті відбувається формування внутрішньої мотивації, яка є необхідною умовою успішної навчальної діяльності.

Розглядаючи феномен мотивації, необхідно приділити увагу причинам зниження мотивації у студентів нелінгвістичних спеціальностей при вивченні іноземної мови. Перша група – причини, що залежать від викладача, друга – причини, що залежать від студентів. Причинами, що залежать від викладача, є неправильний відбір навчального матеріалу, що викликає перевантаження або недовантаження студента, низький рівень володіння викладачем сучасними методами навчання, невміння будувати відносини з учнями і організовувати їх взаємовідносини один з одним, відсутність чіткої системи вимог, особливості особистості викладача.

Причини зниження мотивації, що залежать від студентів, можна узагальнити наступним чином:

- низький рівень знань;
- погана пам'ять;
- несформованість мотивів навчальної діяльності, перш за все прийомів самостійного придбання знань;
- іноді неможливість скласти стосунки з колективом.

Підводячи підсумки, можна сказати, що найбільш значущими для викладача іноземної мови в нелінгвістичному ВНЗ є завдання, що формують зовнішню мотивацію, тобто ту мотивацію, яка не залежить від студента. Викладач як фактор підвищення мотивації повинен уміти формувати ситуації успіху, винагороджувати за успішно виконане завдання, формувати у студентів

упевненість у своїх силах, сприяти усвідомленню студентами своїх невдач, а також допомагати знаходити витoki цих невдач, своєчасно доводити до відома студентів «авторитарні вимоги», під якими мається на увазі встановлення викладачем чітких термінів, які надаються студентам для виконання того чи іншого завдання, що веде до розвитку особистої відповідальності студентів, здійснювати обов'язковий контроль знань, організовувати змагання на заняттях (як міжособистісне, так і між підгрупами), мати емоційну форму викладу матеріалу, стимулювати інтерес студентів до вивчення мови, чого можна досягти через зміст заняття, його організацію та поєднання різних видів діяльності в процесі навчання.

Література

1. Леонтьев А.Н. Психология и педагогика мышления. – М., Изд. «Совершенство», 1997. – 256 с.
2. Логинова А. В., Отбанов Н. А. Способы повышения мотивации студентов к изучению иностранного языка//Молодой учёный. – 2015, № 11.– С. 1395-1397.
3. Abraham H. Maslow. Motivation and Personality. Harper and Row, Publishers, 1954.
4. Heinz Heckhausen. Motivation und Handeln. Springer, Berlin & Heidelberg 2010. ISBN 978-3-642-12692-5
5. Kegan R. The evolving self: Problem and process in human development. – Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2012.